

УДК 378.091.33–028.22

Н. В. Резнік, О. О. Ткачова

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Реформи освіти відбуваються в наш час в багатьох країнах світу – це загальновізнано, що в інформаційно-технологічному суспільстві ХХІ сторіччя визначним є рівень освіченості нації, здібність максимально використати її інтелектуальний потенціал, розвинути прогресивні технології. У зв'язку з модернізацією системи освіти в Україні посилюється роль іноземних мов в вихованні всебічно розвинутої особистості.

За останній час значно змінився статус іноземної мови в українському суспільстві. Стрімке входження України в світове суспільство, економічна та соціокультурна ситуація в країні забезпечили великий попит на знання іноземної мови, створили могутню мотиваційну базу для їх вивчення.

Володіння іноземною мовою розглядається як необхідна особистісна і професійна якість будь-якого фахівця, як засіб гуманітаризації і гуманізації суспільства, макрофактор, що об'єднує держави і народи, засіб соціалізації.

Більш того, сьогодні вже очевидно, що володіння однією іноземною мовою для вирішення проблем професійної, економічної і соціальної захищеності, не досить.

„Щоб удосконалити розум, потрібно більше міркувати, ніж заучувати” (Р.Декарт). Цей мудрий афоризм дуже точно виражає суть проблемного навчання. Кажучи іншими словами, основу проблемного навчання складає сукупність взаємозв'язаних методів і засобів, що забезпечують можливості творчої участі учнів в процесі засвоєння нових знань, формування творчого мислення і пізнавальних інтересів особистості.

Велике значення для становлення теорії проблемного навчання мали С. Рубинштейн, Н. Менчинська, Т. Кудрявцев; розкрита роль в проблемній ситуації в мисленні і навчанні А. Матюшкіним.

Досвід використання елементів проблемного навчання було досліджене М.Махмутовим, И. Лернером, Н.Дайрі, Д. Вилькеевим.

Методи проблемного навчання дотримали розвиток в дослідженнях В.Шаталов, П. Ердниев, Г. Рудик та інших.

Проблемне навчання - система методів навчання, при якій учні отримують знання не шляхом заучування і запам'ятовування їх в готовому виді, а в результаті розумової роботи за рішенням проблем і проблемних завдань, побудованих на утриманні матеріалу, що вивчається. Проблемне навчання використовується як на стадії введення

учбового матеріалу, так і на стадії його закріплення в процесі мовної практики на різних етапах навчання школярів.

Причини виникнення проблемного навчання в сучасному освітньому просторі з'явилися в результаті наступних спостережень:

- відсутність навичок дослідницької роботи;
- проведення багато часу за телевізором і комп'ютером;
- відсутність навичок працювати в атмосфері співпраці;
- недолік виховної роботи, спрямований на розвиток комунікабельності, здібності робити моральний вибір;
- наявність невірно організованої диференціації з боку учителя, яка принижує слабких і затверджує пріоритет сильних учнів.

За допомогою проблемного навчання на уроках англійської мови можна:

- виявити індивідуальні схильності кожного учня;
- навчити спостерігати, досліджувати, активізувати розумову діяльність, оскільки немає готових відповідей на питання ні в одному підручнику;
- навчити слухати і чути один одного, поважати думку співрозмовника, наслідуючи приказку „один розум добре, а два краще”;
- зацікавити учнів в пізнанні навколишнього світу;
- змінити роль учителя (учитель – не контролер, а наставник, радник, джерело інформації, який розділяє загальну відповідальність за результат) [5, с. 72].

Проблемна ситуація викликає пізнавальну складність, для подолання якої учні мають набути нових знань або докласти інтелектуальних зусиль. Це інтелектуальне ускладнення, що заважає вирішувати пізнавальне чи практичне завдання, стимулює пошук ним нових знань чи нових способів дій, завдяки яким воно (це ускладнення) долається.

Проблемні ситуації підрозділяються на об'єктивні (ситуація задається учителем) і суб'єктивні (психологічний стан інтелектуального ускладнення при вирішенні поставленої проблеми).

Також виділити чотири взаємозв'язані функції проблемної ситуації: а) стимулююча; б) навчальна; в) організуюча; г) контролююча. Досвід нашої роботи свідчить про те, що проблемна ситуація стимулює мовну діяльність, збільшують її об'єм і різноманітність форм висловлювання, а також сприяють міцності формованих мовних навичок і умінь.

Проблемна ситуація, яка усвідомлена і прийнята учнями, переростає в проблему. Проблема з вказівкою параметрів і умов рішення є проблемним завданням [2, с.98].

Проблема (від греч. *problema* - завдання). Це усвідомлення учнями неможливості вирішити труднощі і протиріччя, що зустрілися йому на зайнятті в цій ситуації, за допомогою наявних у нього знань і досвіду.

Проблемне завдання – ценовчальна проблема із заданими умовами і, в силу цього обмежене поле пошуку, що вийшло, доступне для вирішення учнем. Сукупність таких цілеспрямовано сконструйованих завдань і покликано забезпечити основні функції проблемного навчання: творче оволодіння навчальним матеріалом і засвоєння досвіду творчої діяльності.

Види активних методів навчання[4, с.165]

Навчальна тематична дискусія

Дискусія має певну динаміку, в якій чітко виділяються три етапи : зав'язка, колективне обговорення, підведення підсумків.

Зав'язка дискусії. Тема задається у вигляді розумового завдання, вирішити яку однозначною відповіддю не можливо - тут потрібно роздум, що дає зазвичай різні варіанти відповідей. Завдання повинні відповідати інтересам і віковим потребам учнів. І тільки тоді дискусія сприймається як життєва, актуальна і значима.

Колективне обговорення. У міру залучення учнів в спільний пошук вирішення поставленої проблеми з'являється дух змагальності і зацікавленості.

При підведенні підсумків дискусії, необхідно прийти до певного позитивного результату в межах відведеного часу. Якщо ж з якої-небудь причини це не вдалося зробити до кінця зайняття, вважається доцільним залишити час для підведення підсумків і без коливань перервати дискусію, якою б цікавою і жвавою не була розмова.

Метод „круглого столу”

Колективний обмін думками, спільний пошук істини за „круглим столом” визнається одним з ефективних методів навчання на старшому етапі навчання для реалізації завдань цієї концепції. Використовуються наступні способи методу :

- метод „круглого столу”, як правило, використовується при зустрічах з носіями мови, з людьми, що побували в туристичних поїздках в різних країнах. Таке зайняття практикується як в класі, так і в масштабах школи. Для активної участі притягуються питань „круглого столу”, що вчать до підготовки. Учні пропонують проблему для обговорення, яка заздалегідь доводиться до запрошених на „круглий стіл” фахівців;

- планується захід так, щоб брали участь усі присутні, а не тільки ведучий і запрошені гості. Інакше це буде не круглий стіл, а вечір питань і відповідей;

- планується захід таким чином, щоб приймали участь всі присутні, а не тільки керівник та запрошені гості. Інакше це буде не круглий стіл, а вечір питань та відповідей.

Метод „Інтелектуальний штурм”

Для того, щоб зайняття у рамках методу „інтелектуального штурму” було успішним, проводити його необхідно за етапами:

Перший етап – формулювання проблеми, яку необхідно вирішити, нами обґрунтовується завдання для пошуку рішення. Далі разом з учнями визначаються умови колективної роботи, виробляються правила поведінки в процесі „інтелектуального штурму” і формуються робочі групи по 3-5 чоловік і експертну групу, в обов'язки якої входить розробка критеріїв оцінок і відбір найкращих ідей;

Другий етап – тренувальна розминка. Завдання цього етапу – допомогти учням максимально звільнитися від дії чинників, що сковують, психологічних бар'єрів (незручності, сором'язливості, боязні помилок і тому подібне).

Третій етап – мозкова атака-штурм поставленої проблеми. Генерування ідей починається по сигналу учителя одночасно в усіх групах. Кожній групі прикріплюється експерт з числа учнів, завдання якого - фіксувати на папері висунені ідеї.

Четвертий етап – оцінка і відбір найкращих ідей. Коли експерти на основі встановлених критеріїв відбирають ідеї, робочі групи відпочивають.

П'ятий етап – повідомлення про результати мозкової атаки. Обговорення підсумків роботи груп, оцінка найкращих ідей, їх обґрунтування і публічний захист. Ухвалення колективного рішення, рекомендація кращих ідей до впровадження.

Метод „інтелектуального штурму” допомагає учням сформувати комунікативні уміння, необхідні для спілкування в навчально-трудовій сфері, сприяє пізнанню досягнень національних і загальнолюдських цінностей, розвиває здатність самостійно знаходити і використати необхідну інформацію, розвиває навички взаємоконтроля і самоконтролю, а також удосконалює такі моральні якості, як взаємодопомогу, толерантність, співпрацю.

Аналіз конкретних ситуацій

Для вирішення виховних, навчальних і розвиваючих завдань проблемного навчання метод аналізу конкретних ситуацій є найбільш ефективним прийомом на усіх етапах навчання, починаючи з початкової школи. Перевага цього методу полягає в тому, що на зайнятті є унікальна можливість створити конкретні проблемні ситуації, узяті з шкільної, побутової або сімейної практики. Учні з особливим ентузіазмом беруть участь в аналізі ситуації і приймають оптимальні рішення, оскільки теми дуже близькі і зрозумілі, а отже цікаві і актуальні.

Залежно від теми уроку і особливостей змісту матеріалу на зайнятті застосовуються різні види ситуацій [4, с.91].

1. Ситуації – ілюстрації. Наводиться приклад з шкільної практики або особистого досвіду. Наприклад, показуються роботи інших школярів, які добилися значних успіхів в навчанні.

2. Ситуація – оцінка. Пропонується опис конкретного вчинку. Завдання учнів: оцінити значення ситуації і правильність дій школярів. Наприклад, пропонується для аналізу опис конкретного

випадку(конфліктна ситуація між однокласниками в їдальні і відповідні заходи з боку чергового по їдальні). Діти аналізують ситуацію, дають оцінку правильності дій і пропонують свій варіант.

3. Ситуація – вправа. Учні проводять на занятті невелике дослідження. Наприклад, кожен учень отримує завдання - провести дослідження в групі(скільки часу проводять біля телевізора, які улюблені програми і так далі), опитати інших учнів, заповнити таблицю, проаналізувати результати, зробити висновок і дати раду або поділитися своїм досвідом.

В чому полягає результат використання проблемного навчання на уроках англійської мови?

Проблемне навчання на уроках англійської мови „учить вчитися”. Необхідність розвитку уміння вчитися в корені міняє характер взаємовідношення між учителем і учнем, дозволяє по-новому поглянути на оптимізацію учбового процесу і переосмислити існуючі методи викладання англійської мови.

Проблемне навчання на уроках англійської мови створює атмосферу невимушеного спілкування, де міняється роль учителя. Особливо яскраво це можна спостерігати в роботі над проектом, використовуючи активні форми навчання. Взаємовідносини між учителем і учнями, ґрунтовані на співпраці, взаємодопомозі, учать жити в соціумі. Вчитель бере активну участь в проектній діяльності, як помічник, радник, джерело інформації, розділяючи загальну відповідальність за результат.

Методика проблемного навчання відрізняється від традиційної тим, що ставить учня в таке положення, коли він вимушений активно і інтенсивно мислити, яка мобілізує свій інтелектуальний потенціал для вирішення проблеми і формування теоретичного висновку. Отриманий в самостійному пошуку теоретичний висновок засвоюється учнем як плід його власної праці [1,с.8].

Таким чином, проблемне навчання на уроках англійської мови доповнює традиційне ілюстративно-пояснювальне навчання школярів. В той же час воно сприяє руйнуванню старих стереотипів пасивного навчання, примушують учнів мислити, шукати спільно з учителем відповіді на складні життєві питання.

Перспективи подальших досліджень. Розглянуті у статті питання не вичерпують визначеної проблеми і подальші дослідження будуть спрямовані на розробку навчальних вправ, проблемних ситуацій, які сприятимуть вивченню англійській мові.

Список використаної літератури

- 1. Андреев В.И.** Исследовательский метод обучения / В. И. Андреев - М.: Просвещение. 1996. - 289 с.
- 2. Исследовательский метод:** Современные методические искания / Под ред. М. М. Рубинштейна. – М. : Просвещение. 1996. - 168 с.
- 3. Лернер И. Я.**

Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М.: Просвещение. 1981.- 256 с. 4. **Махмутов М. И.** Организация проблемного обучения в школе / М. И. Махмутов – М. : Просвещение. 1997. – 214 с. 5. **Мочалова Н. М.** Методы проблемного обучения и границы их применения / Н. М. Молчанова. – Казань : ТБК. 1999. – 237 с.

Резнік Н. В., Ткачова О. О. Проблемне навчання на уроках англійської мови

У статті висвітлено питання проблемного навчання, яке стимулює особисту активність учнів. Цей метод забезпечує активне ставлення до набуття знань, систематичність і наполегливість під час виконання домашніх завдань і, зрештою, викликає позитивний результат навчання й виховання.

Запропоновані авторами проблемні ситуації спрямовані на стимуляцію мислення, але не як самоцільного процесу, оскільки метою щоразу є формування у школярів навчальних навичок, комунікативних умінь, необхідних у повсякденному житті знань та здатність їх застосовувати.

Ключові слова: проблемне навчання, проблемні завдання, дискусія, проблемні ситуації.

Резник Н. В., Ткачева Е. А. Проблемное обучение на уроках английского языка

В статье освещаются вопросы о проблемном обучении, которое стимулирует личностную активность учащихся. Данный метод обеспечивает активное отношение к знаниям, систематичность и настойчивость в подготовке заданий и, конечно дает положительный результат в обучении и воспитании.

Представленные авторами проблемные ситуации направлены на стимулирование мышления, которое не является самоцелью, так как целью во всех случаях выступает формирование у школьников учебных навыков работы, коммуникативных умений, необходимых для повседневной жизни знаний и умения их применять.

Ключевые слова: проблемное обучение, проблемные задания, дискусия, проблемные ситуации.

Reznik N. V., Tkacheva E. A. Problematic Training at English Language Lessons

The article highlights the issues of problematic learning, which is viewed as a stimulator of students' personal activity. This method provides a beneficial attitude to knowledge, regularity and persistence in the preparation of assignments and it certainly gives a positive result in the education and upbringing.

Presented by the authors problematic situations are directed to encourage thinking, which is not an aim in itself, since the main goal in all

cases is the formation of students' educational skills, communicative abilities necessary for everyday life knowledge and opportunity to apply it.

Problematic training at English lessons creates an atmosphere of easy communication, where the role of teacher is greatly changed.

The relationship between teacher and students, grounded on cooperation, mutual assistance, are taught to live in society. Teacher participates actively in the project activities as assistant advisor, source of information, sharing overall responsibility for the outcome.

The article reveals several methods of activating the problematic training at the lesson. There also highlights the difference in methodology of problematic training comparing to the traditional one. One of the main priorities is put on the fact that received in a separate search theoretical conclusion is accepted by a pupils as a result of his own labour.

Key words: problematic training, problematic assignments, discussion, problem situations.

Стаття надійшла до друку 05.02.2013 р.

Прийнято до друку 06.03.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Федічева Н. В.

УДК 373.3.016:811.111.

А. В. Харчук

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ РИМОВАНИХ ТЕКСТІВ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

З набуттям Україною незалежності суттєво розширилися можливості співпраці нашої країни з іноземними партнерами в усіх сферах людського життя. Розвиток міжнародного співробітництва зумовлює необхідність перегляду основ шкільної мовної політики нашої держави, кінцевою метою якого виступає підвищення ефективності вивчення іноземної мови як засобу міжнародного спілкування.

Діти молодшого шкільного віку відзначаються найбільш високим рівнем сенситивності, тобто здатності сприймати, засвоювати та відтворювати незнайомий для них навчальний матеріал. Значення англійської мови як провідної мови світової науки й культури та однієї з офіційних мов Організації Об'єднаних Націй зумовлює підвищений інтерес до її вивчення, що знаходить своє відображення як у нормативних документах з питань освіти, так і в шкільній практиці різних країн.